

în Moldova, ieșind din propria imaginație a coloniei rutene de la noi ori traducându-se după vreo baladă populară română acum pierdută, pe care ar putea până la un punct s-o restaureze geniul lui Alecsandri. Astfel, pe cînd Senatul Republicii Sfîntului Marcu discuta latinește sau italienește despre triumfurile ostășești ale marelui domn, tot atunci pe cheiurile Veneției s-ar fi putut auzi slavonește o admirabilă baladă despre victoriile amoroase ale domnului român. Și cine oare s-ar fi așteptat de a găsi elementul erotic al viteazului nostru național răsunînd pe țărmul Adriaticii și adăpostindu-se apoi într-o gramatică boemă ! » (226—227).

Observațiile lui Hasdeu pe marginea acestei balade, socotită astăzi drept *cea mai veche creație populară ucraineană păstrată în scris*, se integrează într-o discuție științifică ce durează de aproape un secol și ale cărei date esențiale au fost enunțate tot de Hasdeu în scurtul său comentariu.

Trei sînt problemele esențiale asupra cărora se vor opri toți cercetătorii ulteriori:

1. Ce caracter are limba în care a fost compusă balada?
2. Ce Veneție are în vedere Blahoslav în scurta sa notă explicativă: Veneția italiană sau una dintre cele cîteva « Veneții » slave?
3. Cărui personaj istoric îi corespunde Ștefan Vodă din baladă?

Am văzut răspunsurile lui Hasdeu la aceste probleme. Independent de Kovalski, el a constatat că limba cîntecului e ucraineană, raportînd-o de asemenea la dialectul ucrainean de vest (limba rutenilor din Bucovina și nordul Moldovei) și la tradiția folclorică a regiunii respective. Hasdeu încearcă *pentru prima dată* să identifice pe eroul cîntecului, văzînd în « voevodul Ștefan » pe Ștefan cel Mare și legînd apariția lui de Moldova secolelor al XV-lea — al XVI-lea.

Și articolul lui Hasdeu rămîne necunoscut peste graniță. Jireček, editorul Gramaticii lui Blahoslav, va semna în 1885 lui I. Bogdan cîntecul despre Ștefan Vodă, recomandîndu-i studiul lui Potebnea, fără a face vreo mențiune asupra contribuției lui Hasdeu¹.

Abia după 20 de ani de la publicarea gramaticii lui Blahoslav, filologii ucraineni încep să se intereseze în mod temeinic de « Cîntecul despre Ștefan Vodă ». În 1877, la îndemnul lui J. Jireček, A. Potebnea, publică un studiu amănunțit cu titlul *Малорусская народная песня по списку XVI в. Текст и примечания* (Un cîntec popular malorus după un manuscris din sec. XVI. Text și comentarii)².

Potebnea studiază aprofundat limba cîntecului, arătînd că ea este limba ucraineană din sec. al XVI-lea, fără însă a determina cu precizie dialectul căruia îi aparține. El o raportează în general la grupul de graiuri apusene, pe care nu le cunoștea într-o măsură suficientă spre a-i permite o localizare precisă. Tot el arată pentru prima oară că balada se înrudește îndeaproape cu poezia slavă din cea mai veche epocă și citează alte două cîntece, unul din regiunea Donului și altul bielorus, cu care prezintă asemănări surprinzătoare prin subiect și situații. Cercetările ulterioare n-au făcut decît să precizeze mai bine această concordanță stabilită de Potebnea.

¹ Cf. scrisoarea lui Jireček din 4 aprilie 1885, la Biblioteca Academiei R.P.R., secția ms. fondul Bogdan (No. 5221).

² Tipărit întîi în « Филологические записки » din Voronej și apoi în broșură, la Voronej, tot în 1877.